

Ж.В. Прокопенко, к.е.н., д-нт

Житомирський державний технологічний університет

РОЗВИТОК ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ УПРАВЛІННЯ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Було досліджено сутність поняття «пенсійне забезпечення». Визначено недосконалість понятійно-категоріального апарату окреслених питань, що призводить до суперечності між трактуваннями та є блокуючим фактором розвитку пенсійної системи. Виявлено, що немає єдиного трактування поняття «інвестиції», однак було згруповано зазначені визначення за такими підходами: інвестиції як вкладення, як витрати та визначення поняття «інвестиції» на мікро- та макрорівні. Значна кількість авторів визначають інвестиції як вкладення капіталу в будь-що з метою отримання доходу. Було визначено, що категорія «фінансовий лізинг» є багатогранною та багатоаспектною, однак, розглядаючи її в контексті діяльності небанківських фінансових установ, варто зазначити її суттєву характеристику, що це фінансова послуга.

Ключові слова: *небанківська фінансова установа; пенсійне забезпечення; пенсія; інвестиції; лізинг.*

Постановка проблеми. На сьогодні, важливе місце в економічних системах розвинених країн світу займають небанківські фінансові установи, що, на рівні з банківськими установами, є постачальниками грошових ресурсів на фінансові ринки та є потужним потенціалом розвитку інших сфер та галузей економіки. Попри важливість даних суб'єктів господарювання, в Україні небанківські фінансові установи не сягнули належного рівня розвитку в цілому та поширення, зокрема, щоб забезпечувати в повному обсязі потреби споживачів у фінансових послугах. З огляду на стрімкі темпи глобалізаційних процесів та сучасну нестабільність економічної системи країни, що спричинила проблеми політичного, соціального та культурного характеру, виникає необхідність розвитку пріоритетних галузей економіки, наприклад, ринку фінансових послуг. Доцільно зауважити, що вітчизняні суб'єкти господарювання нерідко використовують в процесі своєї діяльності прогалини чинного законодавства для власних цілей, не виняток і небанківські фінансові установи.

Можливість використання прогалін у законодавстві для збагачення за рахунок споживачів, не в останню чергу, здійснюється через недосконалість понятійного апарату законодавчих положень у сфері фінансових послуг. З точки зору науки, існують чіткі вимоги щодо трактування понять, адже визначення термінів та формування понятійно-категоріального апарату становлять його методологічну основу. З огляду на те, що практична діяльність небанківських фінансових установ та розвиток спектру фінансових послуг, які вони надають, здійснюється досить динамічно, виникає об'єктивна необхідність в удосконаленні понятійно-категоріального апарату даного питання. Адже, як зазначає С.С. Алексеева [27], «не останнє значення для вдосконалення інструментарію механізму правового регулювання має чіткість та ємність формулювання правових понять».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання участі банківських та небанківських установ на ринку фінансових послуг досліджували у своїх працях Л.Льченко-Сюйва, О.Ящицак, С.Румянцева, Л.Баланюк, О.Картамишева та ін. Проблеми сутності фінансових інструментів, що обертаються на ринку фінансових послуг розглядалися у працях В.Яроцького, К.Масляєвої, І.Плахінової, В.Гостюка, С.Половко та ін. Однак, науковцями розглядалися окреслені питання з правової точки зору, тому доцільним, у контексті здійснення дослідження, є вивчення проблематики фінансових послуг з огляду на діяльність небанківських фінансових установ.

Метою статті є дослідження понятійно-категоріального апарату управління небанківських фінансових установ.

Викладення основного матеріалу. Натомість, «однозначність термінів у мові права досягається, в першу чергу, шляхом закріплення понять у нормативних актах, формування легальних дефініцій [32]. Відповідно до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [16] «фінансова послуга – це операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб у випадках, передбачених законодавством за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів». Таким чином, у законодавстві, при трактуванні поняття «фінансова послуга» наголошується на здійсненні «операцій з фінансовими активами», однак визначення категорії «фінансові активи» в нормативно-правових актах відсутнє. У свою чергу, зазначається в Законі України «Про фінансові послуги

та державне регулювання ринків фінансових послуг» [16] перелік об'єктів, що належать до фінансових активів, а саме: кошти, цінні папери, боргові зобов'язання та право вимоги боргу, що не належать до цінних паперів.

Зважаючи на умови, що відбулися в сучасному суспільстві, пенсійне забезпечення є надзвичайно важливим питанням, адже низький рівень заробітної плати, дефіцит бюджету в країні, а також високий рівень старіння нації не дозволяють людям після виходу на пенсію розраховувати на достатній рівень соціального захисту.

Проблема соціального забезпечення, а зокрема, пенсійного забезпечення, стала предметом дослідження зарубіжних та вітчизняних вчених, серед яких: В.С. Андрєєва, Н.Б. Болотіна, В.Я. Буряк, В.С. Венедіктова, М.І. Іншина, С.М. Прилипко, В.А. Тарасов, Н.М. Хуторян, Г.І. Чанишев, О.М. Ярошенко, М.Л. Захарова. Віддаючи належне напрацюванням у даному питанні, варто зазначити, що законодавство країни досить часто змінюється і адаптується, що, у свою чергу, вимагає детального вивчення.

Варто зазначити, що актуальність даного питання пов'язана із кризою пенсійного забезпечення. «До основних причин незадовільного пенсійного забезпечення належать: неспроможність існуючої солідарної системи забезпечити гідний рівень життя пенсіонерів; низький рівень заробітної платні; демографічна причина; рівень старіння населення України є найвищим у СНД, хоча й нижчим, аніж у більшості економічно розвинутих країн, але питома вага пенсіонерів у складі населення країни перевищує не лише східноєвропейські, а й західноєвропейські стандарти» [36, с. 56]

Щодо визначення категорії «пенсійне забезпечення», то в жодному законодавчому документі поняття не знайшло свого зображення, однак досить детально описане в юридичній літературі (табл. 1).

Проаналізувавши думки науковців, варто звернути увагу на те, що А.Д. Ждан та А.А. Казанчан акцентують свою увагу на тому, що пенсійне забезпечення – це щомісячна допомога, а Т.О. Дідковська розглядає категорію як комплексні організаційно-правові заходи. Натомість, С.А. Иванов [33, с. 74] та В.В. Волинець [4, с. 334] зазначає, що пенсійне забезпечення є матеріальним забезпеченням, що надається з Пенсійного фонду та Державного бюджету. Як «основну складову державної системи соціального захисту населення» трактує категорію «пенсійного забезпечення» В.Ш. Шайхатдинов [38, с. 10].

Визначення поняття «пенсійне забезпечення»

Науковці	Визначення
1	2
Иванов С.А. [33, с. 74]	Пенсійним забезпеченням є матеріальне забезпечення, що надається з Пенсійного фонду України та Державного бюджету, відповідно до визначених державою правил, особам пенсійного віку і непрацездатним громадянам, а також тим, які втратили годувальника з огляду на визнану суспільством об'єктивно існуючу необхідність надавати таким громадянам утримання за рахунок коштів, асигнованих на ці цілі державою
Шайхатдинов В.Ш. [38, с. 10]	Пенсійне забезпечення є основною складовою державної системи соціального захисту населення і, безумовно, зображає характерні ознаки цієї більш вищої системи, що являє собою систему взаємоємопов'язаних грошових фондів, органів та установ, суб'єктів забезпечення, видів забезпечення та правових актів
Ждан М.Д. [12]	Під пенсійним забезпеченням розуміє «гарантовану державою можливість у разі настання соціальних страхових ризиків, закріплених у законі, щомісячно отримувати грошові кошти в розмірі, що, зазвичай, визначає минулий заробіток, які забезпечують гідне життя пенсіонерів»
Дідковська Т.О. [10]	Пенсійне забезпечення визначає як комплексні організаційно-правові заходи, метою яких є задоволення життєвих потреб шляхом здійснення грошових виплат громадянам, які мають право на їхнє отримання, а також гарантування пенсіонерам здійснення свого права, державний захист та охорона їхніх прав
Казанчан А.А. [17]	Під пенсійним забезпеченням розуміє вид соціального забезпечення населення, що пов'язаний з виплатою щомісячних і, як правило, довічних грошових виплат – пенсій – непрацездатним громадянам, у зв'язку із настанням певних найбільш несприятливих соціальних обставин – старості, інвалідності, втрати годувальника та інших, передбачених чинним законодавством

1	2
Волинець В.В. [4, с. 334]	Пенсійне забезпечення – матеріальне забезпечення, що надається з Пенсійного фонду України та Державного бюджету, відповідно до визначених державою правил, особам пенсійного віку і непрацездатним громадянам, а також тим, які втратили годувальника, з огляду на визнану суспільством об'єктивно існуючу необхідність надавати таким громадянам утримання за рахунок коштів, асигнованих на ці цілі державою

Усі науковці схиляються до думки, що виплати мають бути у грошовій формі, що здійснюються у разі настання пенсійного віку. Проте, А.А. Казанчан більш деталізує випадки, коли настає пенсійне забезпечення, а саме: з настанням старості, інвалідності, втрати годувальника та інших, передбачених чинним законодавством. Також, як спільну ознаку, варто виокремити мету призначення пенсійного забезпечення, якою є задоволення життєвих потреб осіб, які втратили основні джерела грошових надходжень. Лібанова Е. [21] зазначає, що, відповідно до «міжнародного центру перспективних досліджень, за прогнозами якого, за умов збереження сучасного пенсійного віку, в середині нашого століття на 1000 осіб працездатного віку припадатиме близько 900 пенсіонерів. А якщо збережеться нинішня практика надання пільгових пенсій і вік виходу на пенсію та справдяться прогнози щодо очікуваного рівня безробіття, то вже в середині 20-х років нинішнього століття кількість пенсіонерів дорівнюватиме кількості працюючих, у 40-х роках перевищить її».

Зазначене вище актуалізувало необхідність проведення пенсійної реформи, що спрямована була на покращання системи пенсійного забезпечення. Відповідно до ст.2 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [13] система пенсійного забезпечення в Україні складається з трьох рівнів: перший рівень – солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування; другий рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування; третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення. Перший та другий рівні системи пенсійного забезпечення в Україні утворюються системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Другий та третій рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему накопичувального пенсійного забезпечення. Однак, зважаючи на недовіру клієнтів, ринок недержавного пенсійного забезпечення не набув широкого поширення і знаходиться, на сьогодні, на етапі розвитку.

Для більш повного розуміння пенсійного забезпечення доцільним є розгляд категорії «пенсія». Проаналізувавши дослідження науковців, можна зробити висновки, що всі вони схилиються до думки, що пенсія – це щомісячна грошова допомога. Науковці С.М. Синчук, В.Я. Буряк [31] визначають пенсію як щомісячну довгострокову виплату, на мою думку, у цьому визначенні не доцільно вживати термін «довгострокова виплата», бо не в усіх випадках пенсія має довгостроковий характер. Зійшлися думки таких науковців, як М.Д. Бойко [2] та М.Д. Ждан [12], але, при цьому останній, на відміну від попереднього, не зазначає джерела виплат пенсій, такі як Накопичувальний фонд та недержавні пенсійні фонди.

Не погоджуємося з визначенням Т.О. Дідковської, оскільки воно не вказує, кому може виплачуватися пенсія, за яких умов і за рахунок чого. Важливим також є те, що науковці П.Д. Пилипенко та М.Д. Бойко вважають, що розмір пенсії залежить від страхового стажу особи та її доходу. На законодавчому рівні, термін «пенсійні виплати», порівняно із терміном «пенсія», є значно ширшим і враховує всі види пенсій, що передбачені системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Так, згідно з статтею 1 Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [13], «пенсійними виплатами визнається грошова виплата учасникові недержавного пенсійного забезпечення або його спадкоємцям, що здійснюється за рахунок накопичених у недержавному пенсійному фонді та облікованих на індивідуальному пенсійному рахунку грошових коштів у випадках, передбачених пенсійним законодавством». З огляду на зазначене, категорія «пенсійні виплати» характеризує недержавне пенсійне забезпечення. У свою чергу, поняття «пенсія» також широко використовується у законодавстві, а також ототожнюється з категорією «пенсійні виплати». Однак, вважаємо це недоцільним, зважаючи на різну мету і призначення. Натомість, для здійснення пенсійних правовідносин від учасників інших правовідносин використовують, як правило, узагальнюючий термін «пенсіонер». Офіційне закріплення цього терміну міститься у Законі України «Про загальнообов'язкове

державне пенсійне страхування» [13], стаття 1 якого вказує, що «пенсіонером є особа, яка відповідно до закону, отримує пенсію, довічну пенсію, або члени її сім'ї, що отримують пенсію в разі смерті цієї особи у випадках, передбачених законодавством».

Зважаючи на зазначене вище, можна зробити висновок про недосконалість понятійно-категоріального апарату окреслених питань, що призводить до суперечності між трактуваннями та є блокуючим фактором розвитку пенсійної системи. Мартюшев С.М. [23] пропонує трактування категорії «пенсійне забезпечення у таких аспектах: «соціальний – пенсійне забезпечення покликане створити глобальну систему захисту непрацездатної частини населення від різноманітного роду соціальних ризиків. Тим не менш, пенсійне забезпечення має не лише здійснювати заходи щодо захисту від бідності непрацездатного населення, однак і забезпечувати належний рівень життя пенсіонерам; економічний – завдяки механізмам пенсійного забезпечення провадяться дії з перерозподілу доходів від активного працездатного покоління, що займається трудовою діяльністю, на користь покоління тих осіб, які належать до категорії пенсіонерів; фінансовий – пенсійне забезпечення містить у собі сукупність процесів для формування відповідних державних, а також недержавних пенсійних фондів, визначає механізм щодо регулярних виплат пенсіонерам; правовий – пенсійне забезпечення являє сукупність нормативно-правових актів, що використовуються з метою урегулювання пенсійних відносин».

З точки зору зазначених аспектів, погоджуємося з запропонованими визначеннями автора, однак, з огляду на існування різного роду пенсійного забезпечення, що вважаємо, за сучасних умов розвитку недержавного пенсійного забезпечення, актуальним, доцільним є закріплення поняття «пенсійне забезпечення» на законодавчому рівні у такому контексті: пенсійне забезпечення – це соціальне право на отримання фінансової допомоги від держави (у випадку загальнообов'язкового пенсійного забезпечення) та від юридичних осіб, у випадку укладання договору з останніми, виконання зазначених у ньому умов щодо недержавного пенсійного забезпечення. Таке визначення, вважаємо, є найбільш лаконічним, зрозумілим та таким, що зображає суттєву особливість сучасної пенсійної системи: обов'язкове пенсійне забезпечення та добровільне пенсійне забезпечення.

Варто зазначити, що з точки зору юридичних осіб, що надають послуги щодо недержавного пенсійного забезпечення та з точки зору

ведення бухгалтерського обліку таких суб'єктів господарювання, недержавне пенсійне забезпечення є зобов'язанням небанківської фінансової установи виконувати зазначені умови в договорі, укладеному з іншою стороною про недержавне пенсійне забезпечення. Тобто, небанківська фінансова установа зобов'язується, відповідно до встановлених у договорі умов, здійснювати пенсійне забезпечення особи, що уклала такий договір. У свою чергу, особа, що має правовідносини з небанківською фінансовою установою, що надає послуги з недержавного пенсійного забезпечення, має виконувати вищезначені договором зобов'язання перед суб'єктом господарювання.

Окрім питань понятійно-категоріального апарату «недержавного пенсійного забезпечення», зокрема, та «пенсійного забезпечення» в цілому, є інші фактори, що гальмують процеси модернізації пенсійної системи та розвиток ринку недержавного пенсійного забезпечення.

На думку А.А. Дарієнко [8], проблемами, що ускладнюють процеси модернізації пенсійної системи, є: «недосконалість старої пенсійної системи; непослідовність у пенсійному законодавстві; відсутність правового поля додаткового пенсійного забезпечення; незначна різниця розмірів пенсій, залежно від стажу роботи і величини заробітної платні; високе податкове навантаження на працівників і роботодавців; дуже високі пенсійні внески при низьких розмірах пенсій; недостатні обсяги страхових внесків для пенсійного забезпечення». У свою чергу, Т.О. Дідковська [9] зазначає, що «фактором, що ускладнює ситуацію у сфері пенсійного забезпечення, є наближення рівня кількості працюючих з пенсіонерами» та наголошує на необхідності удосконалення даної системи. Кондрат І.Ю. [20] для покращання пенсійного забезпечення в Україні пропонує «продовжувати роботу із вдосконалення пенсійного законодавства, особливо в частині запровадження нагромаджувального рівня пенсійного страхування; зменшити кількість пільг, створюючи окремі пенсійні програми для працівників шкідливих професій. Потрібно стимулювати працедавців покращувати умови праці для запобігання втрати здоров'я та продовження тривалості активного періоду життя працівників, аніж давати змогу виходити на пенсію раніше встановленого віку; вдосконалити механізм індексації пенсій, з метою підтримки купівельної спроможності доходів та запобігання бідності пенсіонерів; скасувати мінімальні гарантовані пенсії, що стимулюватиме громадян відмовлятися від нелегальних зарплат;

заборонити раптове збільшення обсягу пенсій у час передвиборчої кампанії».

Отже, важливим є питання удосконалення законодавчої бази щодо питань пенсійної системи та здійснення комплексу заходів щодо інформування населення про переваги недержавного пенсійного забезпечення задля розвитку даного ринку. Доцільно зазначити, що будь-які процеси унеможливаються сучасною ситуацією, що утворилася в окремих регіонах країни щодо перерозподілу території, а також – падінням економічної системи, зниженням рівня життя населення, нестабільною політичною ситуацією. Доцільно зауважити, що зазначені проблеми торкаються інших послуг, що пропонуються на фінансовому ринку небанківськими фінансовими установами, а саме питань інвестування.

Після розпаду Радянського Союзу і набуття незалежності України, досить поширеними на нерозвиненому на той час, порівняно з іншими країнами, фінансовому ринку, стали банківські установи. У той же час, небанківські фінансові установи є досить новим явищем на вітчизняному фінансовому ринку, що здатні вирішити проблему переміщення грошових ресурсів у процеси інвестування.

У сучасній науці категорія «інвестиції» є однією із найпоширеніших у застосуванні та утворюється із чисельності її трактування (табл. 2).

З огляду на дані, запропоновані у таблиці 2, немає єдиного трактування поняття «інвестиції», однак вдалося згрупувати зазначені визначення за такими підходами: інвестиції як вкладення, як витрати та визначення поняття інвестицій на мікро- та макрорівні. Значна кількість авторів визначають інвестиції як вкладення капіталу в будь-що, з метою отримання доходу.

Переважає більшість авторів трактує інвестиції як витрати (8 авторів із 15 зазначених), четверо із 15 авторів визначають як вкладення. У свою чергу, доцільно зауважити, що поняття «інвестиції» на макрорівні та мікрорівні мають суттєву відмінність, у зв'язку з функцією, яку вони виконують на цих рівнях. Тобто на макрорівні – це збільшення пропозиції виробничих ресурсів, на мікрорівні – внесок на досягнення певних цілей інвесторів. Схожість полягає в тому, що інвестиції визначаються як витрати, що мають за мету досягнення різних цілей.

Визначення поняття «інвестиції»

Автори	Визначення
1	2
Визначення поняття інвестицій як внесків	
Федоренко В.Г. [35]	Залучення капіталу з метою його подальшого збільшення
Румянцев А.М. [30]	Інвестиції – довгострокове залучення капіталу в промисловість, сільське господарство, транспорт та інші галузі народного господарства
Назаров М.Г. [24]	Інвестиції – залучення до основного та оборотного капіталу з метою отримання доходу
Гитман Л., Джонк М. [5]	Інвестування – це спосіб розміщення капіталу, що має забезпечити збереження або зростання суми капіталу
Визначення поняття інвестицій як витрати	
Кейнс Дж.М. [18]	Заощадження та інвестиції мають бути однаковими, тому що кожне з них дорівнює перевищенню доходу над споживанням
Ковалев В.В. [19]	Інвестиції передбачають заощадження, але не всі заощадження стають інвестиціями, а лише ті, які що чи непрямо використовуються для розширення виробництва, маючи за мету отримання доходу в майбутньому
Долан Э.Дж., Линей Д. [11]	Інвестиції на макрорівні – це збільшення обсягу капіталу, що функціонує в економічній системі, тобто збільшення пропозиції виробничих ресурсів, що здійснюється людьми
Ожерельев О.М. [25]	Поняття «інвестицій» за своєю сутністю, ототожнювалося з категорією «капіталовкладення», а під капіталовкладенням розуміли і затрати на відтворення основних фондів, їх зростання та вдосконалення
Макконел К.Р., Брю С.Л. [22]	Інвестиції – витрати на виробництво та накопичення засобів виробництва і зростання матеріальних запасів
Шарп У. [39]	У найширшому розумінні термін «інвестувати» означає розлучитися із грошми сьогодні, з тим, щоб отримати їх більшу суму в майбутньому

1	2
Черваньов Д., Нейкова Л. [37]	Економічна категорія, що зображає відносини, пов'язані з довготерміновим авансуванням грошових, майнових та інтелектуальних цінностей, що залучаються до об'єктів підприємницької діяльності, до їх основних та оборотних фондів, а також, у науково-технічний розвиток, якісне удосконалення виробничої бази та освоєння випуску нових видів продукції від моменту авансування до реального відшкодування і отримання прибутку або соціального ефекту
Реверчук С. [28]	Інвестиції – це видатки на створення, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння основного капіталу, а також, не пов'язані з цим зміни оборотного капіталу, оскільки зміни у товаро-матеріальних запасах, здебільшого, залежать від руху видатків на основний капітал
Визначення поняття «інвестиції» на макрорівні	
Долан Э.Дж., Линей Д. [11]	Це збільшення обсягу капіталу, що функціонує в економічній системі, тобто збільшення пропозиції виробничих ресурсів, що здійснюються людьми
Визначення поняття «інвестиції» на мікрорівні	
Макконел К.Р., Брю С.Л. [22]	Це витрати на виробництво та накопичення засобів виробництва і зростання матеріальних запасів
Ковалев В.В. [19]	Це цілеспрямований внесок на визначений термін капіталу, в усіх його формах, до різноманітних об'єктів (інструментів) для досягнення індивідуальних цілей інвесторів

Інвестиційний процес є досить тривалим і утворюється з певних етапів. Пересада А.А. [26] виокремлює такі «стадії інвестиційного процесу»: 1. мотивація інвестиційної діяльності; 2. прогнозування та програмування інвестицій; 3. обґрунтування доцільності інвестицій; 4. страхування інвестицій; 5. державне регулювання інвестиційного процесу; 6. планування інвестицій; 7. фінансування інвестиційного процесу; 8. проектування та ціноутворення; 9. забезпечення інвестицій матеріально-технічними ресурсами; 10. освоєння інвестицій; 11. підготовка до виробництва продукції; 12. попередні здавання-прийом до експлуатації; 13. кінцеве здавання об'єкта до експлуатації».

Натомість, Т.Голобородько [6] вважає зазначені вище стадії неповними та визначає чотирнадцяту стадію – отримання результату у вигляді певного ефекту, зазначаючи, що «активізація інвестиційних процесів неможлива без забезпечення мотивації інвесторів щодо вкладання ресурсів. Така мотивація може здійснюватися через останню стадію інвестиційного процесу – отримання результату у вигляді певного ефекту: економічного або соціального». У свою чергу, І.М.Верхогляд [3] узагальнює окремі стадії, виокремлюючи: «мотивацію інвестування, передінвестиційні дослідження, обґрунтування доцільності інвестицій, ресурсне забезпечення, страхування інвестицій, інвестиційне проектування, ресурсне забезпечення проектування, капіталізацію інвестицій та експлуатацію об'єкту інвестування».

Відповідно до ст. 392 Господарського Кодексу України [7] та Закону України «Про режим іноземного інвестування» [15] ст. 3 передбачають форми інвестицій, що заперечують їх види. Хоча йдеться про форми іноземних інвестицій, ця класифікація може бути застосовано також і до національних інвестицій. Класифікація інвестицій, згідно з статтею 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність» [14] та статтею 2 Закону «Про режим іноземного інвестування» [15], зазначена у розрізі таких класифікаційних ознак: за природою цінностей, що інвестуються; за національною належністю інвестора; залежно від форми власності; за строком інвестування; за ознакою первинності інвестиції та за напрямком інвестування. Зокрема, за природою цінностей, що інвестуються, розрізняють: грошові кошти; рухоме майно; нерухоме майно; цінні папери та корпоративні права; права вимоги виконання зобов'язань та інші права вимоги; права користування землею, іншою нерухомістю; права інтелектуальної власності; права здійснення господарської діяльності, враховуючи права на користування надрами та використання природних ресурсів та інші майнові права. За національною належністю інвестора: національні або внутрішні та іноземні або зовнішні. Наступною класифікаційною ознакою, є ознака залежно від форми власності, в розрізі якої виокремлюють державні інвестиції; комунальні інвестиції та приватні інвестиції. За строком інвестування інвестиції поділяються на довгострокові та короткострокові. У свою чергу, за ознакою первинності інвестицій виокремлюють: первинні інвестиції та реінвестиції. Натомість, за напрямком інвестування – аквізичні та креативні. Дана класифікація є досить повною для

здійснення інвестиційної діяльності як з іноземними інвестиціями, так і з національними.

Якщо розглядати категорію «інвестиції» з точки зору застосування її в практиці діяльності небанківських фінансових установ, то доцільною є пропозиція трактувати дану категорію як відносини, що виникають у процесі залучення активів з метою розвитку суб'єкта, та споживання яких, натомість, надасть можливості одержати зиск їх власнику. Варто зазначити, що активи можуть мати грошову, матеріальну та іншу форму.

Своєрідним інструментом фінансування програм оновлення та розширення основних засобів, у країнах з розвинутою економікою, є фінансовий лізинг. З огляду на те, що, даний інструмент для вітчизняних суб'єктів господарювання є порівняно новим та недосить вивченим, виникає проблема викривлення сприйняття його переваг підприємствами та організаціями, що провадять свою діяльність на території України.

Відаючи належне напрацюванням вчених, варто зауважити, що науковці не є однотайними у визначенні поняття лізингу та трактуванні його сутності та природи, що зумовлено різними історичними аспектами розвитку даного явища, до яких схилиються дослідники. Зважаючи на зазначене, багатогаспектний характер лізингу вимагає упорядкування накопичених знань, виявлення у ньому загальних властивостей і особливих ознак, що вирізняють його від суміжних економічних явищ і процесів.

У першу чергу, варто зазначити, що лізингова діяльність в Україні регулюється нормами Господарського, Цивільного та Податкового кодексів, законами України «Про фінансовий лізинг», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про банки і банківську діяльність», а також нормативними актами Національного Банку України та Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Зазначеними вище законодавчими актами визначено загальні правові ознаки лізингової діяльності, механізм державного регулювання фінансового лізингу як фінансової послуги.

На сучасному етапі існує значна кількість визначень лізингу, тому необхідним є дослідження понятійного апарату лізингових відносин, оскільки у вітчизняній науці існує розрізненість підходів.

Проаналізувавши дефініції поняття лізинг у різних літературних джерелах можна побачити, що існує безліч різних підходів серед

авторів. Кожен автор досить чітко пояснює свій погляд, і кожне визначення заслуговує на увагу.

Лізинг можна розглядати з інвестиційного та інноваційного погляду, залежно від мети формування лізингових відносин (табл. 3).

З інвестиційного погляду, лізинг є своєрідною інвестицією в капітал для запровадження нових технологій. З інноваційної точки зору, поняття трактують як спосіб інвестування, як господарську операцію та як вид інноваційних відносин. Вважаємо, що доцільнішим та зрозумілішим є визначення категорії лізинг, яке використовують А.М. Турило та Т.А. Черемисова [34, с. 44]: господарська операція, що передбачає надання інвестором у виняткове користування основних засобів, що є власністю лізингодавця або набуваються ним у власність за дорученням і погодженням з лізингоодержувачем у відповідного продавця основних засобів, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів та на термін реалізації інноваційного проекту, що не перевищує терміну повної амортизації таких основних засобів. Автори, трактуючи дану категорію, зазначають суттєві її характеристики, а саме: сплату лізингових платежів, набуття права власності та передачу основних засобів у користування.

Таблиця 3

Погляди вчених щодо поняття «лізинг»

Вчені	Погляди вчених
1	2
<i>Інвестиційний погляд</i>	
Рошило В.І. [29, с. 119]	Інвестиційний лізинг визначає як фінансування з метою збільшення підприємницьких можливостей споживача та зменшення одноразових капітальних внесків
<i>Інноваційний погляд</i>	
Рошило В.І. [29, с. 101]	Розглядає інноваційний лізинг як вид інноваційних відносин, що закріплений договором лізингу і ґрунтується на використанні інтенсивних факторів матеріально-технічного забезпечення виробництва
Аюпов А.А. [1, с.39 – 40]	Інноваційний лізинг визначає як спосіб інвестування, що забезпечує інноваційну діяльність або просування інноваційного продукту на ринок

1	2
Турило А.М., Черемисова Т.А. [34]	Визначили поняття «інноваційний лізинг» як господарську операцію, що передбачає надання інвестором (лізингодавцем) у виняткове користування підприємству-виконавцю інноваційного проекту (лізингодержувачу) основних засобів, що є власністю лізингодавця або набуваються ним у власність за дорученням і погодженням з лізингодержувачем у відповідного продавця основних засобів, за умови сплати лізингодержувачем періодичних лізингових платежів та на термін реалізації інноваційного проекту, що не перевищує терміну повної амортизації таких основних засобів

Дійсно, з огляду на зазначене вище, можна стверджувати, що категорія «фінансовий лізинг» є багатогранною та багатоаспектною, однак, розглядаючи її в контексті діяльності небанківських фінансових установ, варто зазначити її суттєву характеристику, що це фінансова послуга. Зважаючи на особливості діяльності небанківських фінансових установ, доцільним є трактування фінансового лізингу як фінансової послуги, що надається небанківською фінансовою установою та передбачає інвестування власних та / або позикових коштів у предмет лізингу, з метою подальшої його передачі другій стороні – лізингоотримувачу на умовах, визначених договором лізингу з обов'язковою сплатою лізингоотримувачем лізингових платежів та набуттям останнім права власності на предмет лізингу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У першу чергу, варто зазначити, що в процесі дослідження діяльності небанківських фінансових установ, у контексті фінансових послуг, що надаються, вивчалися питання недержавного пенсійного забезпечення, питання інвестування та фінансового лізингу. Аналіз літературних джерел щодо визначення категорій «недержавне пенсійне забезпечення», «інвестиції» та «фінансовий лізинг» надає підстав стверджувати про неоднозначність підходів щодо трактування зазначених понять. Натомість, вдалося виокремити суттєві ознаки поняття «пенсійного забезпечення»: пенсійне забезпечення

здійснюється у разі досягнення пенсійного віку, настання інвалідності, втрати годувальника, вислуги років та за інших випадків, передбачених законодавством; надається у грошовій формі; розмір забезпечення залежить від тривалості страхового стажу або вислуги років; законодавство чітко передбачає коло осіб, які мають право на пенсійне забезпечення. В свою чергу, з метою уникнення ототожнення поняття «пенсійного забезпечення» з категорією «недержавне пенсійне забезпечення» запропоновано визначення останнього, з огляду на діяльність небанківських установ, у такій редакції: пенсійне забезпечення – це соціальне право на отримання фінансової допомоги від держави, у випадку загальнообов'язкового пенсійного забезпечення, та від юридичних осіб, у випадку укладання договору з останніми, виконання зазначених у ньому умов щодо недержавного пенсійного забезпечення. Дане визначення доцільно закріпити на законодавчому рівні, зважаючи на зрозумілість трактування, та відображення особливості сучасної пенсійної системи: обов'язкове пенсійне забезпечення та добровільне пенсійне забезпечення. Натомість, проаналізувавши два однотипні терміни «пенсія» і «пенсійні виплати», можна дійти висновку, що одночасне їх вживання може призвести до плутанини під час їхнього використання. Тобто, необхідно відмовитися від використання категорії «пенсійні виплати» (лише для обов'язкового пенсійного забезпечення) і застосовувати поняття «пенсія», тому що воно є більш доречним.

Щодо аналізу літературних джерел щодо поняття «інвестиції», було виокремлено їх ознаки: інвестиції мають здатність отримувати прибуток або соціальний ефект; використовуються різноманітні та можливі інвестиційні ресурси; спосіб залучення капіталу до будь-яких об'єктів або активів; є метою інвестора щодо інвестування. З'ясовано, що існує чотирнадцять стадій інвестиційного процесу, а класифікація інвестицій є досить повною для здійснення інвестиційної діяльності, як з іноземними інвестиціями, так і з національними. Однак, враховуючи особливість діяльності небанківських фінансових установ, доцільно трактувати категорію у такій редакції: інвестиції – відносини, що виникають у процесі залучення активів, з метою розвитку суб'єкта та споживання яких, натомість, надає можливості отримати зиск їх власнику. Натомість, інвестування є фінансовою послугою, що надається небанківськими фінансовими установами на ринку фінансових послуг та передбачає витрачання активів з метою отримання подальшого зиску.

У свою чергу, причиною дослідження понятійного апарату лізингових відносин є велика кількість різних підходів щодо їх трактування. Проведений аналіз поглядів науковців визначив, що у вітчизняній літературі відсутнє чітке визначення поняття «фінансовий лізинг», а отже, вчені так і не дійшли єдиної думки. Проаналізувавши класифікацію лізингу, виокремивши численні ознаки, можна зробити висновок, що категорія «фінансовий лізинг» є багатогранною та багатоаспектною, розглядаючи її в контексті діяльності небанківських фінансових установ, варто зазначити її суттєву характеристику, що це фінансова послуга. З огляду на це, запропоновано визначати фінансовий лізинг як фінансову послугу, що надається небанківською фінансовою установою та передбачає інвестування власних та / або позикових коштів у предмет лізингу з метою подальшої його передачі іншій стороні – лізингоотримувачу на умовах, визначених договором лізингу, з обов'язковою сплатою лізингоотримувачем лізингових платежів та набуттям останнім права власності на предмет лізингу.

Закріплення запропонованих визначень на законодавчому рівні, з метою використання у практиці діяльності вітчизняних небанківських фінансових установ, надасть змогу уникнути ряду проблем щодо понятійно-категоріального апарату, а також можливості використання прогалин чинного законодавства у власних цілях, як з точки зору споживачів фінансових послуг, так і з точки зору небанківських фінансових установ.

Список використаної літератури:

1. *Аюпов А.А.* Инновационный лизинг в банке / *А.А. Аюпов.* – Казань : Изд. ц-р ТИСБИ, 2002. – 160 с.
2. *Бойко М.Д.* Право пенсійного забезпечення в Україні : навч. посібник / *М.Д. Бойко.* – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Атіка, 2006. – С. 84.
3. *Верхоляд І.М.* Інвестиційний механізм підприємства: принципи побудови, складові та особливості реалізації / *І.М. Верхоляд* // Економічний вісник НТУУ «КПІ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : economy.kpi.ua/files/files/71_kpi_2012.doc.
4. *Волинець В.В.* Щодо захисту права на пенсійне забезпечення / *В.В. Волинець* // Публічне право. – 2012. – № 2. – С. 333–338.
5. *Гитман Л.* Инвестирование / *Л.Гитман, М.Джонк.* – СПб. : Питер, 2004. – 522 с.
6. *Голобородько Т.В.* Теоретичні основи активізації інвестиційних процесів в аграрному секторі економіки / *Т.В. Голобородько* //

- Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2012. – Вип. 22. – Ч. II. – С. 24–29.
7. Господарський кодекс України : Верховна Рада України ; Кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22, Ст. 144.
 8. *Дарієнко А.А.* Напрямки удосконалення пенсійного забезпечення в Україні / *А.А. Дарієнко* // Теоретичні та прикладні питання державотворення. – 2008. – № 3. – С. 93–105.
 9. *Дідковська Т.О.* Поняття та сутність пенсійного забезпечення в Україні: сучасні реалії та перспективи розвитку / *Т.О. Дідковська* // Форум права. – 2012. – № 1. – С. 253–257. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.
 10. *Дідковська Т.О.* Пенсійне забезпечення працівників на роботах зі шкідливими та важкими умовами праці : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / *Т.О. Дідковська*. – Х., 2008. – С. 23.
 11. *Долан Э.Дж.* Рынок: макроэкономическая модель / *Э.Дж. Долан, Д.Линей*. – СПб. : Питер, 1992. – 298 с.
 12. *Ждан М.Д.* Особливості реалізації права на пенсію науковими (науково-педагогічними) працівниками : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / *М.Д. Ждан*. – Х., 2007. – С. 39.
 13. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» : від 09.07.2003. – № 1058-IV // ВВР України. – 2003. – № 49–51. – Ст. 356.
 14. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. № 1560-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 8. – Ст. 144.
 15. Закон України «Про режим іноземного інвестування» : від 11.08.2013, підстава 406-18 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – N 19. – Ст. 80.
 16. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» // ВВР України // ВВР України. – 2003. – № 40. – Ст. 1.
 17. *Казанчан А.А.* Поняття та види пенсійного забезпечення громадян України / *А.А. Казанчан* // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. – Том 23 (62). – Серия «Юридические науки». – 2010. – № 1. – С. 145.
 18. *Кейнс Дж.М.* Общая теория занятости, процента и денег / *Дж.М. Кейнс*. – М. : Вильямс, 2003. – 394 с.
 19. *Ковалев В.В.* Методы оценки инвестиционных проектов / *В.В. Ковалев*. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 343 с.
 20. *Кондрат І.Ю.* Пенсійне забезпечення в Україні й світі / *І.Ю. Кондрат* // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.3. – С. 204–208.

21. *Лібанова Е.* Підвищення пенсійного віку: необхідність чи вигадка лібералів / *Е. Лібанова* // Людина і політика. – 2000. – № 6. – С. 54–61.
22. *Макконел К.Р.* Економикс / *К.Р. Макконел, С.Л. Брю.* – М. : Финпресс, 2002. – 512 с.
23. *Мартюшев С.М.* Щодо сутності пенсійного забезпечення працівників / *С.М. Мартюшев* // Форум права. – 2013. – № 3. – С. 347–351 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21CNR=20&Z21ID=.
24. *Назаров М.Г.* Финансово-экономический словарь / *М.Г. Назаров.* – М. : Финстатинформ, 1995. – 376 с.
25. *Ожерельев О.М.* Политическая экономия : словарь / *О.М. Ожерельев.* – М. : Политиздат, 2007. – 453 с.
26. *Пересада А.А.* Управління інвестиційним процесом : монографія / *А.А. Пересада.* – К. : Лібра, 2002. – 472 с.
27. Проблемы теории государства и права : учебник / под ред. *С.С. Алексеева.* – М. : Юрид. лит., 1987. – 448 с.
28. *Реверчук С.К.* Інвестологія: наука про інвестування : навч. посібник / *С.К. Реверчук, Н.Й. Реверчук, І.Г. Скоморович.* – К. : Атака, 2001. – 264 с.
29. *Рошило В.І.* Джерела фінансування інноваційного розвитку : монографія. – Чернівці : Книги – XXI, 2006. – 272 с.
30. *Румянцев А.М.* Политическая экономика / *А.М. Румянцев.* – М. : Наука, 1972. – 434 с.
31. *Синчук С.М.* Право соціального забезпечення України : навч. посібник / *С.М. Синчук, В.Я. Бурак ; за ред. С.М. Синчук.* – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2006. – С. 55.
32. *Солошкіна І.В.* Фінансові послуги як правова категорія: поняття, суттєві сторони та інші ознаки / *І.В. Солошкіна* // Форум права. – 2013. – № 4. – С. 388–394.
33. Трудовое право : Энциклопедический словарь / под. общ. ред. *С.А. Иванова.* – М. : Советская энциклопедия. – 1979. – 118 с.
34. *Турило А.М.* Оцінка ефективності інноваційного лізингу / *А.М. Турило, Т.А. Черемисова* // Фінанси України. – № 1. – 2005. – С. 44–48.
35. *Федоренко В.Г.* Інвестиційний менеджмент / *В.Г. Федоренко.* – К. : МАУП, 1999. – 251 с.
36. *Харкянен Л.* Пенсійна система вимагає досконалого законодавства / *Л.Харкянен, В.Мартінова* // Віче. – 2002. – № 2. – С. 56–59.
37. *Черваньов Д.М.* Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України / *Д.М. Черваньов, Л.І. Нейкова.* – К. : Знання, 1999. – 514 с.

38. Шайхатдинов В.Ш. Право социального обеспечения Российской Федерации : учеб. пособие : Вып. 1 / В.Ш. Шайхатдинов. – Екатеринбург, 1996. – 91 с.
39. Шарп У. Основи інвестування / У.Шарп. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 244 с.

References:

1. Ajupov, A.A. (2002), *Innovacionnyj lizing v banke*, izd. c-r TISBI, Kazan', 160 p.
2. Bojko, M.D. (2006), *Pravo pensijnogo zabezpečennja v Ukraïni*, 2nd ed., vypr. i dop., Atika, Kyi'v, pp. 84.
3. Verholjad, I.M., «Investycijnyj mehanizm pidprijemstva: pryncypy pobudovy, skladovi ta osoblyvosti realizacii'», *Ekonomichnyj visnyk NTUU «KPI»*, available at: economy.kpi.ua/files/files/71_kpi_2012.doc
4. Volyneć, V.V. (2012), «Shhodo zahystu prava na pensijne zabezpečennja», *Publichne pravo*, No. 2, pp. 333–338.
5. Gitman, L., and Dzhonk, M. (2004), *Investirovanie*, Piter, SPb., 522 p.
6. Goloborod'ko, T.V. (2012), «Teoretichni osnovy aktivizacii investycijnih procesiv v agrarnomu sektori ekonomiki», *Naukovi praci Kirovograds'kogo nacional'nogo tehničnogo universitetu, Ekonomichni nauki*, Vol. 22, part II, pp. 24–29.
7. «Gospodars'kij kodeks Ukraïni», «Kodeks Ukraïni», «Zakon», «Kodeks» (2003), Verhovna Rada Ukraïni, vid 16 sichnja, N 436-IV, N 18, N 19–20, N 21–22, pp. 144.
8. Darienko, A.A. (2008), «Naprijamki udoskonalennja pensijnogo zabezpečennja v Ukraïni», *Teoretichni ta prikladni pitannja derzhavotvorenja*, No. 3, pp. 93–105.
9. Didkovs'ka, T.O. (2012), «Ponjattja ta sutnist' pensijnogo zabezpečennja v Ukraïni: suchasni realii ta perspektivi rozvitku», *Forum prava*, No. 1, pp. 253–257, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index
10. Didkovs'ka, T.O. (2008), *Pensijne zabezpečennja pracivnykiv na robotah zi shkidlivimi ta vazhkimi umovami paci*, dissertacija kand. jurid. nauk, 12.00.05, Harkiv, pp. 23.
11. Dolan, Je.Dzh. and Linej, D. (1992), *Rynok: makroekonomičeskaja model'*, Piter, SPb., 298 p.
12. Zhdan, M.D. (2007), *Osoblyvosti realizacii' prava na pensiju naukovymy (naukovo-pedagogichnymy) pracivnykamy*, dissertacija kand. juryd. nauk, 12.00.05, Harkiv, pp. 39.
13. «Pro zagal'noobov'jazkove derzhavne pensijne strahuvannja» (2003), *Zakon Ukraïny*, vid 09 lypnja, N 1058-IV, *VVR Ukraïny*, No. 49–51, St. 356.

14. «Pro investycijnju dijjal'nist'» (1991), Zakon Ukrai'ny, vid 18 veresnja, N 1560-HII, *Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrai'ny*, No. 8, St. 144.
15. «Pro rezhym inozemnogo investuvannja» (2013), Zakon Ukrai'ny, vid 11 serpnja, pidstava 406-18, *Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrai'ny (VVR)*, N 19, St. 80.
16. «Pro finansovi poslugy ta derzhavne reguljuvannja ryнкiv finansovyh poslug» (2003), Zakon Ukrai'ny, *VVR Ukrai'ny*, N 40, St. 1.
17. Kazanchan, A.A. (2010), «Ponjattja ta vydy pensijnogo zabezpechennja gromadjan Ukrai'ny», *Uchenye zapysky Tavrycheskogo nacyonal'nogo unyversyteta ym. V.Y. Vernadskogo*, Vol. 23 (62), Seryja «Jurdycheskye nauky», No.1, pp. 145.
18. Kejns, Dzh.M. (2003), *Obshhaja teorija zanjatosti, procenta i deneg*, Moskva, Vil'jams, 394 p.
19. Kovalev, V.V. (2005), *Metody ocenki investicionnyh proektov*, Finansy i statistika, Moskva, 343 p.
20. Kondrat, I.Ju. (2009), «Pensijne zabezpechennja v Ukrai'ni j sviti», *Naukovyj visnyk NLTU Ukrai'ny*, Vol. 19.3, pp. 204–208.
21. Libanova, E. (2000), «Pidvyshhennja pensijnogo viku: neobhidnist' chy vygadka liberaliv», *Ljudyna i polityka*, No. 6, pp. 54–61.
22. Makkonel, K.R., and Brju, S.L. (2002), *Jekonomiks*, Finpress, Moskva, 512 p.
23. Martjushev, S.M. (2013), «Shhodo sutnosti pensijnogo zabezpechennja pracivnikiv», *Forum prava*, No. 3, pp. 347–351, available at: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21CNR=20&Z21ID=
24. Nazarov, M.G. (1995), *Finansovo-jekonomicheskij slovar'*, Finstatinform, Moskva, 376 p.
25. Ozherel'ev, O.M. (2007), *Politicheskaja ekonomiya*, Slovar', Politizdat, Moscow, 453 p.
26. Peresada, A.A. (2002), *Upravlinnja investycijnym procesom*, monografija, Libra, Kyi'v, 472 p.
27. Aleekseev, S.S. (ed.) (1987), *Problemy teorii gosudarstva i prava*, Jurid. lit., Moskva, 448 p.
28. Reverchuk, S.K., Reverchuk, N.J. and Skomorovych, I.G. (2001), *Investologija: nauka pro investuvannja*, Ataka, Kyi'v, 264 p.
29. Roshylo, V.I. (2006), *Dzherela finansuvannja innovacijnogo rozvytku*, monografija, Knygy – HHI, Chernivci, 272 p.
30. Rumjancev, A.M. (1972), *Politicheskaja jekonomika*, Nauka, Moskva, 434 p.
31. Synchuk, S.M. and Burak, V.Ja. (2006), *Pravo social'nogo zabezpechennja Ukrai'ny*, in Synchuk, S.M. (ed.), 2nd ed., pererob. i dop., Znannja, Kyi'v, p. 55.

32. Soloshkina, I.V. (2013), «Finansovi poslugy jak pravova kategorija: ponjattja, suttjevi storony ta inshi oznaky», *Forum prava*, No. 4, pp. 388–394.
33. Ivanov, S.A. (ed.) (1979), *Trudovoe pravo*, Jenciklopedicheskij slovar', Sovetskaja jenciklopedija, Moskva, 118 p.
34. Turylo, A.M. and Cheremysova, T.A. (2005), «Ocinka efektyvnosti innovacijnogo lizyngu», *Finansy Ukrainy*, No. 1, pp. 44–48.
35. Fedorenko, V.G. (1999), *Investycijnyj menedzhment*, MAUP, Kyi'v, 251 p.
36. Harkjanen, L. and Martynova, V. (2002), «Pensijna systema vymagaje doskonalogo zakonodavstva», *Viche*, No. 2, pp 56–59.
37. Chervan'ov, D.M. and Nejкова, L.I. (1999), *Menedzhment innovacijno-investycijnogo rozvytku pidpryjemstv Ukrainy*, Znannja, Kyi'v, 514 p.
38. Shajhatdinov, V.Sh. (1996), *Pravo social'nogo obespechenija Rossijskoj Federacii*, Vol. 1, Ekaterinburg, 91 p.
39. Sharp, U. (2006), *Osnovy investuvannja*, Centr navchal'noi' literatury, Kyi'v, 244 p.

ПРОКОПЕНКО Жанна Володимирівна – доктор економічних наук, докторант кафедри обліку і аудиту Житомирського державного технологічного університету.

Наукові інтереси:

- дослідження діяльності небанківських фінансових установ;
- господарська діяльність небанківських фінансових установ як інституцій фінансового ринку та основа економічного зростання країни.

Стаття надійшла до редакції 18.01.2017.